

МОДЕЛЬ ФАХІВЦЯ З ДИЗАЙНУ У НАУКОВО-ПРАКТИЧНІЙ РЕЦЕПЦІЇ

У статті висвітлено результати системного історико-функціонального аналізу моделей фахівця з дизайну, виявлені тенденції щодо побудови таких моделей спеціалістів. Увазі читачів пропонуються сучасні підходи до розробки моделі фахівця-дизайнера.

Ключові слова: модель, моделювання, дизайн, дизайн-освіта, фахівець з дизайну.

Постановка проблеми у загальному вигляді. В умовах сьогодення очевидно є світоглядна позиція, згідно якої економічний розвиток України, підвищення добробуту і духовності населення не можливі без залучення до процесу виробництва промислових виробів спеціалістів-дизайнерів, надання їм пріоритетної ролі на всіх його етапах: проектуванні, експертизі, прогнозуванні збуту тощо. Такі фахівці мають бути не тільки освіченими професійно, але й досконало знати сутність і традиції народного мистецтва, ремісничого дизайну, розуміти їх національну специфіку, володіти методикою творчої трансформації художніх традицій в сучасні умови високотехнологічного виробництва, знати історію становлення і розвитку індустріального дизайну в Україні. Виникає потреба в аналізі наявних в освітянському просторі й науковому дискурсі моделей фахівців із дизайну для використання здобутків у розробці оновленої моделі спеціаліста.

Аналіз досліджень, в яких започатковано розв'язання проблеми. Метод моделювання у сучасній науковій практиці є досить поширеним. Його активно використовують представники різноманітних наукових галузей. Питанням, що пов'язані з розробкою моделі фахівця, присвячено наукові розвідки В.І. Жернова, Є.П. Зеєра, О.В. Матвієнко, Є.Є. Смирнової, Н.Ф. Тализіної та ін. [6; 7; 11; 12; 22]. Однак проблеми моделювання у сфері дизайн-освіти лишаються нерозв'язаними.

Формулювання мети статті. З огляду на вищезазначене мета статті полягає у розкритті існуючих підходів до побудови моделі фахівця й пропонуванні власної траєкторії моделювання сучасного фахівця з дизайну.

Виклад основного матеріалу. Моделювання є одним із методів, що найчастіше використовується у різних галузях людської життєдіяльності. У педагогіці його визначають як відтворення характеристик певного об'єкта на іншому об'єкті, спеціально створеного для його дослідження [3]. Тобто модель має аналогічні характеристики відповідно до оригіналу, котрий досліджують.

Моделювання визначають також як науковий метод опосередкованого дослідження об'єктів пізнання, безпосереднє вивчення яких із певних причин неефективне чи недоцільне і відбувається шляхом дослідження моделей – предметних, знакових систем, що відтворюють, імітують чи відображають певні характеристики (властивості, ознаки, принципи внутрішньої організації або функціонування) оригіналів [24, с. 392].

Визначаючи процес моделювання однією із основних категорій пізнання, М.Д. Ярмаченко вважає, що на ідеї моделювання ґрунтується переважна більшість методів наукового дослідження – як теоретичних, під час реалізації яких використовуються різноманітні знакові, абстрактні моделі, так і експериментальних, для яких застосовуються предметні моделі [16, с. 323].

У більшості досліджень означену категорію представлено як "систему об'єктів або знаків, що відтворює деякі істотні властивості системи оригіналу" [13]. Звідси узагальнене формулювання: модель фахівця – це ідеалізований образ майбутнього професіонала, який характеризується параметрами спеціальної діяльності й вимогами до особистості з боку суспільства і професійної сфери [2]. Більшість розробників проблеми розуміють під моделлю фахівця описовий аналог, що відображає основні характеристики об'єкта, яким є узагальнений образ спеціаліста конкретного профілю. Інші виділяють дві головні складові: професійні знання й особистісні якості. Наприклад, займаючись питаннями моделювання і підготовки професійної діяльності спеціалістів, дослідники зазначають, що для професіографічних моделей особистості характерним є вибір базових якостей "від професії", що впливає із системи вимог до спеціаліста певної галузі [20].

Професійна модель фахівця розглядається як конкретизація вимог до особистісних і професійних якостей, якими має володіти спеціаліст певного профілю, що оптимально функціонує не лише в умовах сучасного виробництва, але й в умовах виробництва майбутнього. Виходить, що модель фахівця повинна мати не констатувальний, пасивно-споглядальний характер, а – прогностичний, в якому враховувалися б перспективи, тенденції розвитку науково-технічного прогресу у певній галузі. Лише за такого підходу модель може виконувати евристичні, перетворювальні функції, сприяти вирішенню найважливішого завдання – випереджального відображення у кваліфікаційних характеристиках, навчальних планах і програмах вимог виробництва до рівня підготовки фахівця [25].

Автором загальнометодологічного підходу до розробки моделі спеціаліста визнано Н.Ф. Тализіну. Дослідниця довела, що якість професійної підготовки залежить від ступеня обґрунтованості трьох основних моментів: мети навчання (для чого навчати), змісту навчання (чому навчати) і принципів організації

навчального процесу (як навчати). Мета підготовки або мета освіти, як стверджує автор, – це модель спеціаліста. Описати мету освіти (модель спеціаліста) означає рекомендувати систему типових завдань або систему адекватних їм умінь (видів діяльності). Модель спеціаліста має відображати види його професійної діяльності, обумовлені вимогами спеціальності, запитами часу, особливостями суспільно-політичного життя країни [22].

У моделюванні системи професійної підготовки дизайнера (СППД) ключовим орієнтиром є професіографічний аналіз діяльності дизайнера, з урахуванням соціально-економічних умов і динамічного змісту професійної діяльності, що постійно змінюються. Відтак основними компонентами теоретичної моделі дизайнера вважаємо наступні:

- загальні й спеціальні якості особистості фахівця;
- необхідні знання, вміння і навички;

– якості, що сприяють успішному виконанню професійних обов'язків і визначаються з позицій професіографії.

Аналіз і об'єднання в логічній структурі професіограми всіх складових характеристик професійної діяльності й особистості фахівця-дизайнера стає основою моделювання процесу фахової підготовки, що визначає вимоги до організації навчального процесу, до змісту планів і програм, до вибору методів і технологій навчання тощо, а отже, сприяє формуванню адекватного уявлення щодо моделі фахівця з дизайну.

Модель фахівця та її основні складові, – зазначає В.Г. Кремень, – повинні відображати ідеал особистості, а структура, зміст навчання і виховання – шлях і засоби максимального наближення реальної людини до цього ідеалу [9].

Логічно вважаємо позицію сучасного дослідника В.Ф. Прусака, який використовує особистісний і професіографічний підходи у побудові моделі дизайнера. Логіка думки зумовлює до представлення авторської позиції у графічному вигляді (рис.1). Особливості моделі фахівця з дизайну автор розкриває через специфіку професійної діяльності дизайнера, що полягає у реалізації і розвитку проектного задуму від функції до форми і від форми до функції, отримуючи імпульси для творчої діяльності з області формальних якостей предметів, на відміну від інженера, який також займається проектуванням.

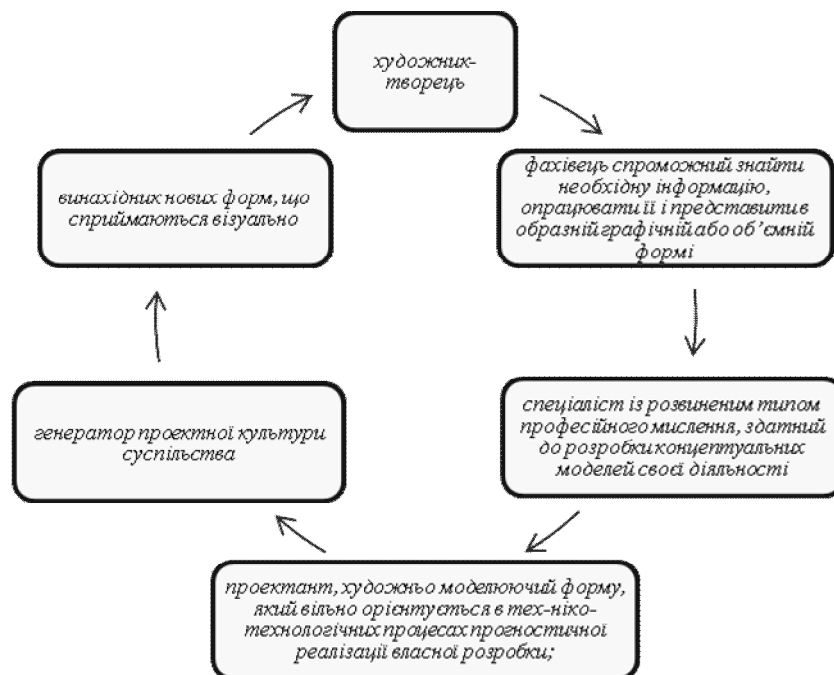

Рис.1. Модель фахівця з дизайну на основі професіографічного й особистісного підходів (за В.Ф. Прусаком)

Основу професійного самовираження дизайнера визначає форма, закономірності її утворення і зорового сприйняття. За характеристиками його особистості можна проектувати траєкторію подальшого професійного становлення і саморозвитку, допомогти молодому фахівцю визначитись у питанні, ким йому краще бути, на який напрям дизайнерської діяльності орієнтуватися – дизайнера-художника, стафф-дизайнера, дизайнера-підприємця тощо.

Професіонал у галузі дизайну – це фахівець, який здатен чітко визначати мету і завдання проектування, ідеал творчого проектування. Ознаками професіоналізму моделі майбутнього фахівця-дизайнера є наступні:

- здатність використовувати засоби візуалізації творчих пропозицій;

- розвиток власних здібностей, відчуття гармонії, краси;
- наукове осмислення законів формотворення;
- знання вимог до об'єкта своєї діяльності, технології виготовлення речей, матеріалів і їх властивостей;
- принцип економічності дизайн-діяльності;
- розуміння сутності і смислового навантаження об'єкта розробки;
- вміння генерувати проектну культуру суспільства [18, с. 70-73].

Наведена модель істотно відрізняється від моделі фахівця-дизайнера, розробленої у 90-х рр. XX ст. працівниками Московської школи дизайну. На думку авторів-розробників, компоненти моделі будь-якого спеціаліста визначаються переважно онтологічно, тобто від загальних уявлень фахівців у галузі освіти про майбутню діяльність своїх вихованців, про "практику". "Практика" і фахівці з "практики" представлені в моделі у досить загальних рисах. Однак у площині професіографічних нормативів кваліфікаційних характеристик, модель фахівця набула вигляду досить суворої і статичної схеми, що відмежовує ВНЗ від реальної практики, яка динамічно розвивається, постійно перепрограмовуючи і конкретизуючи діяльність фахівця. Професорсько-викладацький склад, як визнають автори, потрапив у ситуацію "ножиць" між нормативною професіографічною моделлю фахівця і реальною практикою, а також теорією і методологією художньої діяльності. Особливо це стосується дизайнерської професії, яка, з одного боку, є ще досить новою і немає прототипів, а з іншого, – пов'язана з культурно-історичними, соціокультурними, соціальними основами дійсності.

"Кваліфікаційна характеристика дизайнера, розроблена у МВХПУ, – констатують автори, – не відображає специфіки дизайну. Вона ставить його у ряд, проводить аналогію з іншими художніми спеціалізаціями, зокрема, художніми". Цим, – на їх думку, – визначається і модель системи професійної підготовки, і модель самого фахівця у системі підготовки дизайнерів, яка була створена і діє у МВХПУ [14, с. 38].

Огляд аспектів теоретичної моделі дизайнера МВХПУ дозволяє сформулювати авторське уявлення про фахівця з дизайну, що відображено графічно [14, с. 118]. (Рис.2)

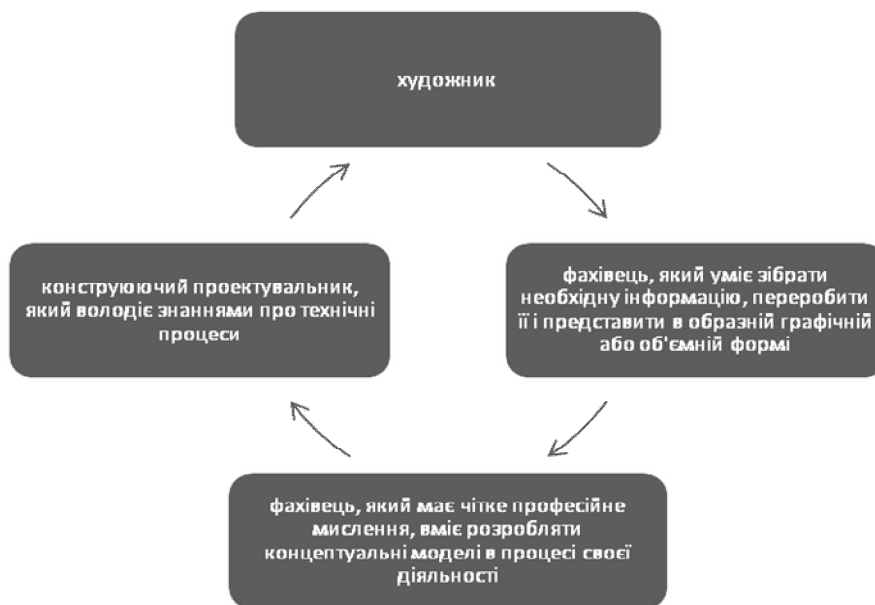

Рис.2. Модель фахівця з дизайну МВХПУ

Визнаємо, що представлена модель фахівця-дизайнера МВХПУ є технократичною. У ній не простежено гуманістичного принципу, відсутнім є необхідний набір особистісно-професійних якостей фахівця, що забезпечують його успішну діяльність як творчої особистості.

Для порівняння проаналізуємо модель фахівця-дизайнера Уральської державної архітектурно-художньої академії. У ній виявляється установка на цілісність образу дизайнера, зображуваного через визначення цілей дизайн-діяльності та тлумачення її результатів. Портрет дизайнера вимальовується поки через "не": дизайнер і не-художник, і не-інженер. На цій основі була запропонована концепція навчання дизайнера, покликана подолати об'єктивну різноплановість дизайну установкою на освоєння методів проектної діяльності. При цьому зовсім не передбачається звести освіту дизайнера до професійної підготовки "проектувальника взагалі", але навчання власне проектній діяльності має стати стрижнем підготовки дизайнерів, оскільки здібності і знання дизайнера відображаються лише в діяльності. Необхідність такої постановки питання зумовлена ще й тим, що різноманітність об'єктів дизайну

практично невичерпна. Водночас представлена модель, – на думку В.М. Плишевського, є доказом того, що акцент повинен робитися не на вмінні проектувати все, а на засвоєнні основ діяльності [17, с. 10].

У моделі фахівця-дизайнера Уральської державної архітектурно-художньої академії, – робить висновок Т. Ю. Благова, – аналогічно моделі МВХПУ відсутній гуманістичний принцип, який є одним із головних компонентів культуровідповідної орієнтації вузівської освіти. Однак у ній виділено важливий методичний момент: "навчання проектної діяльності має стати стрижнем підготовки дизайнерів з самого її початку" [4, с. 24].

Нині до фахівців пред'являються високі вимоги, пов'язані з необхідністю будувати процеси не тільки функціонування, а й розвитку власної діяльності. Означену умову вважаємо найважливішим критерієм у розробці моделі сучасного фахівця з дизайну. Використовуючи модель фахівця як основу для проектування професійної підготовки, яка є основоположним базовим етапом професійного становлення особистості, автори звертаються до філософських і психолого-педагогічних уявлень про процес професійного розвитку та становлення людини, в яких виділяються два підходи до визначення його сутності [1; 5; 8; 11; 15]. Перший пов'язаний із "прилученням" людини до тієї чи іншої системи професійної діяльності, другий – із розвитком і саморозвитком особистості. Відповідно до цього маємо дві принципово різних моделі фахівця:

– перша – спрямована на відображення людини, яка володіє певними професійними знаннями, вміннями, навичками, що свідчить про кваліфікаційні характеристики фахівця і функціональну відповідність між вимогами робочого місця і цілями освіти (парадигма знань і діяльності);

– друга – спрямована на людину, яка може вийти за межі власної діяльності для її аналізу, оцінки і наступної організації (компетентнісна парадигма професійної освіти) [19].

У такому контексті важливо акцентувати увагу на випереджальному розвитку фахівця, прикладом якого є модель для спеціалізації "дизайнер предметних систем", створена наприкінці 80-х рр. ХХ ст. у ЛВХПУ імені В.І. Мухіної. Один із авторів Експериментального навчального плану, – Є.М. Лазарев, – стверджував, що сучасних студентів навчають "вчорашніми методами", а працювати їм доведеться "завтра" (розрив у підготовці – три ступені!). В основу ефективної якісної підготовки художників-конструкторів слід покласти узагальнену систему їх властивостей і якостей – модель фахівця.

Основними установками такої моделі, на думку автора, є:

- 1) розуміння дизайну як елемента і як явища культури;
- 2) оновлення навчальних спеціалізацій;
- 3) організація системного поля художнього і політехнічного навчання;
- 4) орієнтація підготовки художників-конструкторів на перспективні види діяльності;
- 5) оновлення навчальних планів і програм дизайнерських факультетів;
- 6) розширення і укріплення штатів викладачів;
- 7) створення опорних експериментальних навчально-методичних груп у окремих ВНЗ для апробування нових методів навчання;
- 8) виявлення нових форм зв'язку навчального процесу з науково-дослідною, проектно-експериментальною і виробничо-технічною роботою;
- 9) поєднання ремісничо-технічної майстерності з глибоким знанням усіх задач професії;
- 10) орієнтація на людину – спеціаліста проектувальника, повноцінного суб'єкта дизайну.

Таким чином, фахівців навчатимуть сучасними методами, а працювати їм доведеться завтра (розрив у підготовці – один ступінь). Ідеальним має бути положення випереджального навчання, коли студент, навчений завтрашніми методами, зможе працювати післязавтра (розрив відсутній) [10, с. 51].

Така модель заслуговувала на увагу, але не була реалізована внаслідок значного розриву між теорією навчання і практикою професійної підготовки та реальних умов тогочасної дизайнерської діяльності.

Типологічну модель дизайнера можна розглядати на рівні великих, середніх і малих підприємств, перш за все, виходячи з її економічної доцільності. В умовах великих установ, спеціалізованих конструкторських бюро, де зберігається традиційний поділ функцій фахівців (хоча можливо і суміщення), високий ступінь взаєморозуміння учасників трудового процесу забезпечують ерудиція у сфері дизайну, наявність художньо-образного мислення і пов'язані з ним рефлексивні здібності.

Функціональна структура сучасного підприємства дозволяє розглядати нові напрями професійної діяльності дизайнера як у сфері проектування окремих виробів, так і в більш широкому спектрі (реклама, маркетинг, виробництво, управління тощо). Якості дизайнера, які забезпечують продуктивність масштабної фахової праці, стають життєво важливими для спеціаліста, бо визначають рівень конкурентоспроможності на ринку праці, підвищують його адаптаційні можливості, інтелектуальний і творчий потенціал.

Студіювання наявних моделей дизайнерів переконує, що моделі фахівців традиційної вузькопрофесійної освіти будуються переважно на основі вимог до знань і вмінь фахівця. При цьому ігноруються особистісно-професійні якості і психофізіологічні особливості, які вроджені психічні

особливості йому необхідні [4, с. 61-77].

Навчання фахівців широкого профілю базується на вітчизняному досвіді підготовки художників-конструкторів у II пол. XX ст. Тоді визначилися початкові обриси широкопрофільності і межі спеціалізації художника, працюючого в промисловості. Проте, між орієнтацією на широкий профіль і акцентами на спеціалізацію встановлюються певні співвідношення: для дизайну культурно-побутових виробів "широкий профіль" має найбільше значення, тоді, як наприклад, у сфері графічного дизайну протягом всього навчання основна увага приділяється спеціалізації [18, с. 76-78]. На сучасному етапі, – констатує автор, – система дизайн-освіти не охоплює всіх можливих спеціалізацій дизайну. Так, недостатньо враховується потреба в науково-творчому осмисленні функціональної, естетичної організації побутового міського і виробничого середовища, вивченні соціальних і екологічних його аспектів. У підготовці дизайнерів широкого профілю недостатня увага приділялася дизайну елементів міського середовища, його ландшафту тощо. Очевидно, що це не могло компенсувати реальної потреби у фахівцях відповідних спеціалізацій.

Модель фахівця має відображати мету професійної підготовки або мету освіти. Описати мету освіти, – зазначає Н.Ф.Тализіна, – означає представити або систему типових задач або систему адекватних їм умінь (видів діяльності) [22]. Таке цілепокладання, як правило, здійснюється на трьох рівнях: глобальному, етапному і оперативному. Глобальна мета професійної підготовки відображає соціальне замовлення на підготовку фахівця-дизайнера, що відповідає рівню розвитку науково-технічного прогресу, соціально-економічних відносин та стану ринку праці. Вона формулюється як моделювання системи професійної підготовки дизайнерів у вищих навчальних закладах (розробка моделі, змісту, методів і прийомів навчання, забезпечення та реалізація процесу формування професійно важливих якостей особистості майбутнього дизайнера, необхідних для його професійної діяльності і відбиті в професіограмі фахівця). Таким чином, ми отримуємо цілісне уявлення про передбачувані результати професійної підготовки дизайнерів у ВНЗ.

Висновки і перспективні напрямки подальшого дослідження. На основі проведеного аналізу моделей фахівців з дизайну у вимірі наукових досліджень ми дійшли висновку, що в усі часи науковці і практики намагалися створювати модель, в якій би гармонійно поєднувалися професійно значущі якості та професійні характеристики фахівця-дизайнера, обумовлені реальними умовами реалізації процесу їх професійної підготовки. А формування висококваліфікованого спеціаліста з дизайну, відповідального, що вільно володіє своєю професією завжди було головною метою створення і функціонування системи дизайн-освіти.

На сучасному етапі модернізації вищої освіти висунуто низку нових вимог до якості професійної підготовки, адекватних рівню загальнокультурного розвитку суспільства, що й визначило перспективний напрямок подальшого дослідження – побудова компетентнісної моделі особистості фахівця-дизайнера.

Література

1. Ананьев Б.Г. О проблемах современного человекознания / Б.Г. Ананьев – М. : Наука, 1977. – 278 с.
2. Бажутин В.В. Образовательно-ориентированный подход к профессиографии / В.В. Бажутин, З.З. Кирикова, Н.В. Крохина, И.В. Осипова, О.В. Тарасюк. – Екатеринбург : Изд-во Урал. проф.-пед. ун-та, 1997. – 384 с.
3. Безрукова В.С. Педагогика. Проективная педагогика / В.С. Безрукова. – Екатеринбург : Изд-во ЕИПУ, 1996. – 344 с.
4. Благова Т.Ю. Педагогические условия реализации культуросообразной ориентации в процессе образования специалистов-дизайнеров / Благова Татьяна Юрьевна : Дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.01. – Томск, 2004. – 199 с.
5. Деркач А.А. Акмеология: пути достижения вершин профессионализма / А.А. Деркач, Н.В. Кузьмина. – М. : Луч, 1993. – 198 с.
6. Жернов В.И. Педагогические условия формирования профессиональной направленности студентов инженерных вузов / В.И. Жернов : Дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.01. – Курган, 1991. – 171 с.
7. Зеер Э.Ф. Психология личностно-ориентированного профессионального образования / Э.Ф. Зеер : Урал. гос. проф.-пед. ун-т, Урал. гос. науч.-образоват. центр Росс. акад. образования. – Екатеринбург : Изд-во Урал. гос. проф.-пед. ун-та, 2000. – 257 с.
8. Климов Е.А. Введение в психологию труда / Е.А. Климов. – М. : Культура и спорт, Юнити, 1998. – 350 с.
9. Кремень В.Г. Сучасна філософія освіти і педагогічна наука / В.Г. Кремень // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2002. – № 4. – С. 11-20.
10. Лазарев Е.Н. Экспериментальный учебный план подготовки художников-конструкторов / Е.Н. Лазарев // Техническая эстетика. Художественно-конструкторское образование. Труды ВНИИТЭ. Вып.13. – М. : Наука, 1976. – С. 50-59.
11. Маркова А.К. Психология профессионализма / А.К. Маркова. – М. : Международный гуманитарный фонд "Знание", 1996. – 312 с.

12. Матвієнко О.В. Дидактичне прогнозування професійної підготовки менеджерів інформаційних систем / О.В. Матвієнко // Проблеми освіти. – 2003. – Вип. 31. – С. 125-138.
13. Мельничук О. Модель спеціаліста (к вопросу гуманизации образования) / О. Мельничук, А. Яковлева // Высшее образование в России. – 2000. – № 5 – С. 19-25.
14. Московская школа дизайна. – М. : ВНИИТЭ, 1992. – 216 с.
15. Нечаев Н.Н. Психолого-педагогические основы формирования профессиональной деятельности / Н.Н. Нечаев. – М. : Наука, 1988. – 317 с.
16. Педагогічний словник / За ред. М.Д. Ярмаченка. – К. : Педагогічна думка, 2001. – 363 с.
17. Плышевский В.Н. Выступление на совещании "Проблемы художественно-конструкторского образования" / В.Н. Плышевский // Техническая эстетика. – 1977. – № 7. – С. 10-13.
18. Прусак В.Ф. Організаційно-педагогічні засади підготовки майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах України / В.Ф. Прусак : Дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. – Івано-Франківськ, 2006. – 187 с.
19. Росновская Л.В. Проектирование профессиональной подготовки конструкторов одежды в условиях вуза / Л.В. Росновская : Дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.08. – М. : Екатеринбург, 2005. – 166 с.
20. Савельев А.Я. Содержание, формы и методы обучения в высшей школе : Аналитические обзоры по основным направлениям развития высшего образования / А.Я. Савельев, Л.Г. Семушина, В.С. Кагерманьян. – Вып. 3. – М. : НИИВО, 2005. – 72 с.
21. Смирнова Е.Э. Моделирование деятельности специалиста на основе комплексного исследования / Е.Э. Смирнова. – Л. : ЛГУ, 1984. – 178 с.
22. Талызина Н.Ф. Пути разработки профиля специалиста / Н.Ф. Талызина. – Саратов : Изд-во СГУ, 1987. – 176 с.
23. Уральская школа дизайна. – М. : ВНИИТЭ, 1992. – 183 с.
24. Філософський енциклопедичний словник / За ред. В.І. Шинкарука. – К. : Абрис, 2002. – 392 с.
25. Чернилевский Д.В. Профессиональная модель специалиста / Д.В. Чернилевский // Энциклопедия профессионального образования : В 3-х т. / Под ред. С.Я. Батышева. – М. : АПШ, 1999. – Т. 2. – 440 с.

А.А. Фурса

МОДЕЛЬ СПЕЦИАЛИСТА С ДИЗАЙНА В НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОЙ РЕЦЕПЦИИ

Резюме

В статье освещены результаты системного историко-функционального анализа моделей специалиста по дизайну, выявлены тенденции построения таких моделей специалистов. Вниманию читателей предлагаются современные подходы к разработке модели современного специалиста-дизайнера.

Ключевые слова: модель, моделирование, дизайн, дизайн-образование, специалист по дизайну.

О.О. Fursa

THE MODEL OF SPECIALIST IN THE FIELD OF DESIGN IN TERMS OF SCIENTIFIC RECEPTION

Summary

This article presents the results of systematic historical and functional analysis of models of specialist in the field of design as well as the tendencies of projecting such models of specialists. Modern approaches to the creation of a model of the specialist in the field of design are offered by the author.

Key words: model, modeling, design, design education, specialist in the field of design.

УДК 378.11

О. Л. Кірдан

УПРАВЛІННЯ ВИЩИМ НАВЧАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ

У статті аналізуються та узагальнюються погляди вітчизняних та зарубіжних учених на поняття "управління" та споріднених з ним понять у контексті управлінського процесу в системі вищої освіти. З'ясовано особливості управління вищим навчальним закладом на сучасному етапі українського державотворення, акцентовано увагу на взаємозв'язку управління та якості вищої освіти. Автор пропонує свій підхід до визначення поняття та виділяє його об'єктивну основу, обґрунтовує перехід до нової практики управління, яка полягає у призначенні адміністративного керівника та обранні ректора як наукового голови закладу.

Ключові слова: управління в системі вищої освіти, управління вищим навчальним закладом, управління освітою, менеджмент, керівництво, управління, якість освіти, об'єкт і суб'єкт управління.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими або практичними завданнями. Сучасний етап українського державотворення пов'язаний з утвердженням фундаментальності вищої освіти, гармонізації у ній науково-предметних і світоглядно-методологічних, професійних знань та компетенцій, що зумовлює потребу вдосконалення системи підготовки і